

Is pitrus een (beheer)probleem?

Veldwerkplaats *Laagveen en zeelei* in De Alde Feanen

op 29 november 2007

Inleider: Nico Minnema, ex-beheerder van It Fryske Gea en ecologisch adviseur van Successie Natuurzaken. Doel: uitwisseling beheerervaringen en van kennis uit onderzoek.

Pitrus groeit in De Alde Feanen vooral op de voormalige landbouwgronden die nu al jarenlang als hooiland worden beheerd. Volgens de ex-beheerder van Alde Feanen, Nico Minnema, is pitrus op zichzelf geen probleem, mits er adequaat wordt beheerd. De beheerder moet daarvoor vaak op zijn terrein zijn, zodat hij weet wat er speelt.

Situatie

De excursielocaties hebben een goede ontwatering en een stevige grond. De bodem is hier voornamelijk veengrond op een ondergrond van zand en leem. Het veenpakket heeft een dikte van dertig tot vijftig centimeter.

Het nationaal park De Alde Feanen is een laagveenmoeras van ongeveer 2500 ha. Het afwisselende landschap wordt beheerd door It Fryske Gea en bestaat uit meren, veenplassen, petgaten, rietlanden, (dotterbloem)hooilanden, ruigten, struwelen en moerasbossen. Het is de leefplek voor meer dan 450 plantensoorten en ruim 100 vogelsoorten. Het gebied biedt een slaapplek aan meer dan honderd grote zilverreigers.

Maatregelen en resultaten

De pitrus, die veel voorkomt in de hooilanden, is hier bestreden met maaibeheer, intensieve nabeweiding en klepelen in de winter. Het maaisel werd afgevoerd. Pitrus wordt niet snel gevreten door het vee, maar bij gering voedselaanbod vreten schapen jonge pitrus (in de nabeweiding). Bijvoeren is soms wel noodzakelijk. Dit beheer brak de dominantie van pitrus. Pitrus blijft aanwezig maar staat er iel bij en met een geringe bedekking (<15%) is dat aanvaardbaar. Polvorming treedt niet op omdat de pitrus daarvoor geen kans krijgt.

Er kwamen veel bloeiende planten voor in de plaats. De eerste snede in het voorjaar is door het klepelen goed verkoopbaar want de pitrus is dan nog jong en niet dominant aanwezig.

Moerasland

In moerasland kan pitrus worden bestreden met waterpeilbeheer en maaien. It Fryske Gea heeft met Wetterskip Fryslân afspraken kunnen maken over het zelf reguleren van eigen waterpeilen. Door de moerasontwikkeling (groei van helofyten) zal pitrus zich in

de eerste jaren waarschijnlijk uitbreiden. Om dit tegen te gaan is maaien bij een laag peil en dan direct inunderen effectief.

Verruigd hooiland

Natuurontwikkelingsgebied It Wikelslan was twaalf jaar geleden een verruigd hooiland, nu een natuurgebied. Het hele land is als eerste inrichtingsmaatregel in het najaar afgedekt met hooi. In het voorjaar daarna begon zich weer voorzichtig een zode te vormen van in eerste instantie witbol en allerlei soorten die als zaad in het hooi zaten (ratelaar, gewone wederik, pinksterbloem en reukgras). De pitrusdominantie was hierdoor gebroken en werd beheersbaar. Door consequent maaien, nabeweiden en klepelen is het nu een zich herstellend nat bloemrijk hooiland.

Na de enige maaibeurt eind juni/begin juli wordt nabeweid met schapen (augustus t/m oktober). In de winter wordt er een keer geklepeld. Het maaisel wordt meestal niet afgevoerd. De omstandigheden zijn dan te nat en de kosten overstijgen de subsidies die Programma Beheer (pakket halfnatuurlijk grasland) uitbetaalt.

Kwelpolder

Het voormalige landbouwgebied Hooilandpolder De Bolderen is een kwelpolder waar het kwelwater tot in het maaiveld komt. Door de begreppeling is de ontwatering redelijk tot goed. Pitrus is hier zeer dominant, maar toch staan er rond de veertig plantensoorten. Er wordt ingezet op botanisch beheer en een weidevogelgebied. In de winter wordt geklepeld. Het beheer is hier hetzelfde als in It Wikelslan.

Vier jaar na de start van het beheer was de dominantie van pitrus gebroken en kwam de botanische bloei terug. Eind juni start de beheerder met de maaierwerkzaamheden. De percelen worden in delen gemaaid (mozaïek) om de weidevogels te sparen. Het hooi wordt verkocht aan paardenhouders. Door natte omstandigheden kan het gebeuren dat de laatste percelen laat of niet worden gemaaid. Dit is altijd een nadeel voor de botanische ontwikkeling, maar hoeft niet rampzalig te zijn als de beheerder het seizoen erna weer actief aan de slag gaat.

Op eigen land deed Minnema goede ervaringen op met bestrijding van pitrus door begrazing door pony's. Ook grote pollen worden tot op de bodem afgevreten. Met ruige stalmest, maaien en nabeweiden heeft hij een botanisch interessant stuk land weten te maken met soorten als groot blaasjeskruid, waterviolier, egelsboterbloem, glanzend fonteinkruid en waterlelie.

Proef

In een perceel in De Bolderen is in juli 2007 een veldproef opgezet. Op de voormalige landbouwgrond staat nog veel pitrus. Het land is al dertig jaar in beheer bij It Fryske Gea. Op door de maaimachine licht beschadigde plekken kwamen soorten die er daarvoor niet stonden, zoals blauwe zegge. Dit bracht de beheerder op het idee vier proefveldjes uit te zetten. Eén wordt met een top-soilcutter bewerkt om de bovenste paar centimeters af te plaggen in de wortelzone. Het tweede proefveld wordt bemest en het derde wordt bekalkt. De proefvlakken bevatten nu ongeveer veertig soorten.

Inlichtingen

Nico Minnema, Successie Natuurzaken. Tel. 06-22600985. Op de site info@successienatuurzaken.nl vindt u onder meer Minnema's ervaringen onder de titel 'Always look on the bright side of life'.

Opmerking

De regelgeving die van toepassing is op gras- en hooilandbeheer is verre van ideaal. De uitrijperiode van ruwe stalmest en de beheervoorschriften van Programma Beheer van met name halfnatuurlijk grasland met betrekking tot het maximale aantal GVE's zou versoepeld moeten worden. Dan kan pitrus beter worden beheerd. Dit is van belang omdat dan buiten het broedseizoen met tijdelijke drukbegrazing een goed beheer valt te voeren. Ook zou bij gebrek aan ruwe stalmest, drijfmest een optie moeten zijn. In het verleden had de boer meer mogelijkheden om de pitrus in toom te houden. Hij kon doen wat hij goed achtte in het belang van de bestrijding van plaagsoorten. Dit ging lang goed, terwijl de natuurwaarden hoog bleven. De invloed van kunstmest, bestrijdingsmiddelen en cultuurtechnische ingrepen maakten daar een eind aan. Sommige elementen uit het oude boerenbeheer werken echter nu nog steeds heel goed.

